

Liikenne- ja viestintävaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta (HE 33/2025 vp): Asia on saapunut liikenne- ja viestintävaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- yksikön johtaja Elina Immonen, liikenne- ja viestintäministeriö
- hallitusneuvos Jenni Rantio, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Atte Riihelä, liikenne- ja viestintäministeriö
- erityisasiantuntija Anu Polojärvi, oikeusministeriö
- johtava asiantuntija Susanna Metsälampi, Liikenne- ja viestintävirasto
- tutkimusohjaaja Jan Jääskeläinen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- erikoissuunnittelija Otto Talvitie, Kansaneläkelaitos
- myyntijohtaja Ari Kääriäinen, Semel Oy
- liiketoimintajohtaja Mikko Koivu, Taksi Helsinki Oy
- toimitusjohtaja Tero Kallio, Tampereen Aluetaksi Oy
- projektipäällikkö Tanja Witick, Tervia Logistiikka Oy
- lakiasianpäällikkö Mikael Lindqvist, Suomen Taksiliitto ry
- toimitusjohtaja Annukka Mickelsson, Suomen Taksiliitto ry
- toiminnanjohtaja Marko Forsblom, Älykkään liikenteen verkosto - ITS Finland ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- tietosuojavaltuutetun toimisto
- Liikenne- ja viestintävirasto
- vammaisten henkilöiden oikeuksien neuvottelukunta
- Hyvinvointialueyhtiö Hyvil Oy
- Tervia Logistiikka Oy
- Invalidiliitto ry
- Näkövammaisten liitto ry
- Vammaisfoorumi ry

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi väliaikaisesti liikenteen palveluista annettua lakia. Laissa säädettäisiin alueellisesti rajatusta kokeilusta, jonka tarkoituksena on muodostaa tietovaranto tiettyistä julkisesti tuetuista henkilökuljetuksista. Tietovarannon avulla olisi mahdollista kehittää henkilökuljetuksia todelliseen tietoon perustuen ja siten luoda paremmat edellytykset kuljetusten turvaamiselle myös jatkossa.

Kokeilun toteuttamiseksi Liikenne- ja viestintävirastolle esitetään tietojensaantioikeutta Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueiden järjestämisvastuulla olevista sosiaalihuolto-, vammaispalvelu- ja terveydenhuoltolain mukaisista kuljetuksista. Tietojensaantioikeus koskisi myös niitä kokeilualueella tehtäviä kuljetuksia, jotka Kansaneläkelaitos korvaa sairausvakuutuslain perusteella. Kokeilu ei muuttaisi kuljetusten nykyistä järjestämistapaa ja -vastuita tai rahoitusta. Tietojen toimittamista varten säädettäisiin myös rajapintojen toteutusta koskevasta avustuksesta välityspalvelun tarjoajille.

Esitys liittyy pääministeri Petteri Orpon hallituksen hallitusohjelmaan kirjattuun tavoitteeseen kehittää julkisesti järjestettyjä liikennepalveluita siten, että palvelujen järjestämiseen suunnattua resursseista saadaan mahdollisimman suuri lisäarvo.

Esitys liittyy esitykseen valtion vuoden 2025 lisätalousarvioksi ja on tarkoitettu käsiteltäväksi sen yhteydessä. Esityksellä ei ole uuden määrärahan tarvetta, vaan kyseessä olisi tarvittavan rahoituksen siirtäminen momenttien välillä ja päätösosan muuttaminen.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan 1.7.2025 ja olemaan voimassa 30.6.2028 asti.

VALIOKUNNAN YLEISPERUSTELUT

Esityksen tavoitteet

(1) Valiokunta pitää hyvänä, että esityksellä pyritään keräämään tietovaranto, jonka avulla on mahdollista kehittää henkilökuljetuksia todelliseen tietoon perustuen ja siten luoda paremmat edellytykset kuljetusten turvaamiselle myös jatkossa. On hyvä yrittää kokeilun kautta saada tietoa, jolla voidaan kehittää kyseisiä kuljetuksia jatkossa, ja on tärkeää hyödyntää kerätty tieto kuljetusten parantamiseksi.

(2) Saadun selvityksen mukaan julkisesti tuettujen kuljetusten kehittämistä koskevissa selvityksissä ja kokeiluissa on todettu, että alueiden henkilö- ja joukkoliikennepalveluita tulisi kehittää jatkossa ylikunnallisina alueellisina kokonaisuuksina, ei vain yksittäisten asiakasryhmien näkökulmasta. Kokeilujen suosituksissa onkin ehdotettu toimintakentän kartoitusta, joka pitää sisällään muun muassa alueiden erityispiirteiden kartoituksen, nykytilan toiminnan kuvauksen sekä analyysin siitä, mistä, minne ja milloin alueen henkilökuljetukset liikkuvat. Lisäksi kokeiluissa tulisi huomioida tiedon omistajuuden ja jakamisen periaatteet yhdessä tietolajien määrittelyn kanssa, jotta kokeilun vaikutukset pystytään arvioimaan. Tiedon hyödyntämisen osalta kokeilu-

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

jen tulokset korostavat julkisen sektorin roolia datan tuottajana ja hyödyntäjänä lakisääteisten ja muiden subventoitujen kuljetusten osalta.

Tietojen kerääminen ja luovuttaminen rajapinnan kautta

(3) Asiantuntijakuulemisessa rajapintaratkaisun käyttöön on suhtauduttu epäilevästi. Saadun selvityksen mukaan rajapinta on järkevin tapa, kun tietoa haetaan isosta volyymistä, ja kokeilun arvioidaankin käsittävän noin miljoona matkaa. Rajapinnan avulla voidaan luovuttaa tiettyjä soveltuvia tietoluokkia, jotka tasalaatuisina ja eheämpinä ovat helpommin analysoitavissa ja vertailtavissa. Muiden keräystapojen kohdalla manuaalinen käsittely olisi kovin resursseja vaativaa eikä turvaisi tiedon eheyttä.

(4) Jotta tiedon eheys ja tarkkuus eivät kärsi, saadun selvityksen mukaan on tarkoituksenmukaista luoda uusi rajapinta. Nykyisten rajapintojen käyttö vaatisi tiedonsiirtoja ja uusia luovutus-oikeuksia eri viranomaisten välillä. Olemassa olevilla rajapinnoilla ei kerätä tarvittavia tietoja riittävällä yksityiskohtaisuudella. Niissä kerättävä tieto keskittyy hintoihin ja suoritettuihin matkoihin. Tarkoituksena on kerätä ei ainoastaan hinta- ja matkatietoja vaan myös volyymejä, liikennevirtoja ja matkustajatietoja. Matkustajatietoja on tarkoitus kerätä, jotta voidaan paremmin selvittää mahdollisuuksia matkojen yhdistelemiselle. Tarkoituksena on kerätä tietoja ei vain samansuuntaisista matkoista vaan myös siitä, missä kunnossa matkustajat ovat. Näin voidaan selvittää, onko mahdollisia esteitä matkojen yhdistämiselle, esimerkiksi matkustajan huonon fyysisen tai psyykkisen kunnon vuoksi.

(5) Tiedonsiirron frekvenssin osalta on saadun selvityksen mukaan tarkoitus asian jatkokesittelyn aikana pohtia, mikä on tarkoituksenmukaisin ja paras tapa. Saadun selvityksen mukaan asiaa selvitetään yhteistyössä eri toimijoiden kanssa. Tarkoituksenmukaisimmaksi tiedonsiirtoväliksi arvioidaan aikaväliä, joka on korkeintaan kerran päivässä mutta vähintään kerran viikossa.

Kokeilualue

(6) Asiantuntijakuulemisessa on suhtauduttu epäilevästi kokeiluun valittuun alueeseen ja siihen, miten tieto on sovellettavissa koko maata koskevaksi. Kokeilualueeksi on valikoitunut Pohjois-Suomen yhteistyöalue, jossa tehdään jo nykyisin yhteistyötä hyvinvointialueiden välillä. Alue kattaa sekä maaseutu- että kaupunkimaisia alueita, mikä mahdollistaa saadun selvityksen mukaan kokemusten ja tiedon saamisen erityyppisistä alueista. Lisäksi ehdotetulla alueella Kelan korvaamat matkat ovat pisimmät ja asiakaskohtainen korvaus suurin, jolloin todellisen säästöpotentiaalin laskemisen ennakoidaan olevan mahdollista.

(7) Liikenne- ja viestintävirasto, jonka tehtäväksi kerätyn tiedon analysointia ehdotetaan, on saadun selvityksen mukaan katsonut, että kokeilun tuloksia valtakunnallisesti skaalattaessa voidaan hyödyntää muuta olemassa olevaa tietoa, kuten alueen asukkaiden ikäjakaumaa, lähiliikenteen tarjontaa tai muuta vastaavaa suhteessa vastaaviin valtakunnallisiin arvoihin. Liikenne- ja viestintäministeriö on korostanut, että kokeilun alueellinen raja on tärkeää ylimääraisten kustannusten ja hallinnollisen taakan välttämiseksi. Valiokunta pitääkin tärkeänä, että valitulta alueelta pyritään keräämään sekä haja-asutusalueen että kaupunkialueen kuljetuksista tietoa sekä muun

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

muassa tieto asukkaiden ikäjakaumasta ja lähiliikenteen tarjonnasta. Valiokunta korostaa, että kokeilussa tulee pyrkiä keräämään koko maahan sovellettavaa tietoa.

Vammaisvaikutusten arviointi

(8) Asiantuntijakuulemisessa on todettu, että kyseessä on laaja hanke ja vaikutusarvioinnissa tulee kiinnittää huomiota erityisesti siihen, miten kokeilussa kerätty tieto kohdentuu eri vammaisryhmien tarpeisiin. On myös katsottu, että esityksessä ei ole arvioitu riittävästi vammaisvaikutuksia, vaikka kyse on huomattavan paljon vammaisiin henkilöihin vaikuttavasta asiasta.

(9) Valiokunta pitää tärkeänä, että kokeilulla pyritään selvittämään tehokkaimpien ja taloudellimpien vaihtoehtojen ohella myös laadullisiin kriteereihin perustuvia tietoja. Saadun selvityksen mukaan esityksen valmistelun aikana on arvioitu, että sen välittömät eli suorat vaikutukset liittyvät tietojen keräykseen eli yksityiselämän ja henkilötietojen suojaan. Esityksessä on arvioitu, ettei sillä ole muita välittömiä vaikutuksia, esimerkiksi vammaisten henkilöiden liikkumisen tukeen tai liikkumisen tuen arviointiin. Esityksessä on arvioitu näitä välillisinä eli epäsuorina vaikutuksina, mutta niiden osalta arviointia ei ole nähty tarkoituksenmukaiseksi tai osin edes mahdolliseksi laajentaa, koska esityksellä ei saadun selvityksen mukaan ehdoteta mitään tiettyä kehityssuuntaa palveluiden kehittämiseksi ja koska tavoitellulla tietopohjalla on mahdollista arvioida tarkempia vaikutuksia liikkumisen palveluihin myöhemmässä vaiheessa. Valiokunta korostaa, että mahdollisuutta arvioida tarkempia ja erityisesti laadullisia vaikutuksia liikkumisen palveluihin tulee myös hyödyntää.

Tulosten hyödyntäminen

(10) Valiokunnan huomiota on kiinnitetty siihen, että nyt on kyseessä kokeiluluontoinen tiedonkeruuprojekti. Projektin tuloksien analysoinnin jälkeen on mahdollista selvittää mahdollisia kehittämisehdotuksia. Nämä mahdolliset uudet toimintavaihtoehdot edellyttävät kuitenkin omaa analyysia ja uutta sääntelyä siitä, miten voi olla mahdollista yhdistää kuljetuksia tarkoituksenmukaisesti jatkossa.

VALIOKUNNAN YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

159 a §. Julkisesti tuettujen kuljetuspalveluiden tietoja koskeva kokeilu. Hallituksen esityksessä tietojen säilytysaika on sidottu väliaikaisen lain voimassaoloaikaan, joka on 30.6.2028 asti. Koska lailla säätämiseen kohdistuu yleinen vaatimus lain täsmällisyydestä ja tarkkarajaisuudesta, oikeusministeriö on asiantuntijakuulemisessa katsonut, että pykälän 3 momentista tulisi käydä suoraan ilmi, että tietojen säilytysaika päättyisi 30.6.2028. Valiokunta on täsmentänyt tietojen säilytysaikaa vastaavasti.

Valiokuntakäsittelyn aikana on lisäksi ilmennyt tarve tarkentaa pykälän 4 momenttia siten, että virkavastuuta koskevassa momentin toisessa virkkeessä viitataan täsmällisesti Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n palveluksessa olevaan henkilöstöön. Valiokunta on tehnyt vastaavan teknisen korjauksen momentin muotoiluun.

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Liikenne- ja viestintävaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muutettuna hallituksen esitykseen HE 33/2025 vp sisältyvän lakiehdotuksen. (Valiokunnan muutosehdotukset)

Valiokunnan muutosehdotukset

Laki

liikenteen palveluista annetun lain väliaikaisesta muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
lisätään liikenteen palveluista annettuun lakiin (320/2017) väliaikaisesti uusi 159 a—159 c § seuraavasti:

159 a §

Julkisesti tuettujen kuljetuspalveluiden tietoja koskeva kokeilu

Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueiden alueella toteutetaan julkisesti tuettujen kuljetuspalveluiden tietoja koskeva kokeilu 1 päivästä heinäkuuta 2025 30 päivään kesäkuuta 2028. Liikenne- ja viestintävirasto muodostaa kokeilussa sosiaalihuoltolain (1301/2014), vammaispalvelulain (675/2023), sairausvakuutuslain (1224/2004), terveydenhuoltolain (1326/2010) 73 §:n ja kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain (519/1977) 39 §:n perusteella järjestettäviä kuljetuksia koskevan tietovarannon. Liikenne- ja viestintävirasto kerää kokeilun ajalta näistä kuljetuksista tiedot, jotka ovat välttämättömiä näitä kuljetuksia koskevan tietovarannon muodostamiseksi sekä kuljetusten järjestämistavan ja liikennejärjestelmän ja -palveluiden kehittämiseksi. Kehitysvammaisten erityishuollosta annetun lain 39 §:n perusteella järjestettävien kuljetusten osalta tiedot kerätään kuitenkin vain niistä kuljetuksista, joita koskeva hakemus on tullut vireille ennen 1 päivää tammikuuta 2025.

Edellä 1 momentissa tarkoitetut tiedot sisältävät:

- 1) kuljetettavan henkilön nimen ja henkilötunnuksen tai muun yksilöivän tunnuksen;
- 2) kuljetusta koskevat kalustoon, avustamiseen ja saattamiseen liittyvät tiedot;
- 3) tiedon siitä, voidaanko kuljetus yhdistää toiseen kuljetukseen;
- 4) kuljetustilauksen ja päätöspäätöksen tiedot;
- 5) kuljetuksen toteuttamista koskevat tiedot.

Liikenne- ja viestintävirastolla on oikeus saada 1 momentissa säädettyä tehtävää varten maksutta ja salassapitosäännösten estämättä 2 momentissa tarkoitetut tiedot Kainuun, Keski-Pohjanmaan, Lapin ja Pohjois-Pohjanmaan hyvinvointialueiden puolesta toimivalta välityspalvelun tarjoajalta sekä niiltä välityspalveluilta, jotka Kansaneläkelaitoksen kanssa tehdyn sopimuksen mukaisesti välittävät kuljetuksia näiden hyvinvointialueiden alueella. Tiedot toimitetaan Liikenne-

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

ja viestintäviraston määrittelemän rajapinnan kautta. Liikenne- ja viestintävirasto saa säilyttää tiedot 30.6.2028 asti.

Liikenne- ja viestintävirasto voi hankkia 1 momentissa tarkoitetun tehtävän toteuttamiseksi tarvittavan tietopalvelun sekä siihen liittyvät välittömät tuottamis-, ylläpito- ja kehittämistehtävät Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:ltä. Liikenteenohjausyhtiö Fintraffic Oy:n palveluksessa olevaan henkilöön sovelletaan rikosoikeudellista virkavastuuta koskevia säännöksiä hänen suorittaessaan tässä pykälässä tarkoitettuja tehtäviä. Vahingonkorvausvastuusta säädetään vahingonkorvauslaissa.

159 b §

Julkisesti tuettujen kuljetuspalveluiden tietoja koskevan kokeilun seuranta ja raportointi

Liikenne- ja viestintävirasto seuraa julkisesti tuettujen kuljetuspalveluiden tietoja koskevan kokeilun toteutumista sekä raportoi kokeilusta liikenne- ja viestintäministeriölle ja sosiaali- ja terveysministeriölle.

159 c §

Rajapintojen toteutusta koskeva avustus

Ne välityspalveluita tuottavat yritykset, joilta Liikenne- ja viestintävirastolla on 159 a §:n 3 momentin mukaisesti oikeus saada tietoja, voivat hakea tukea mainitussa momentissa tarkoitettun rajapinnan toteutusta varten.

Tukea haetaan kirjallisesti Liikenne- ja viestintävirastolta. Hakemus tulee jättää ennen hankkeen toteutuksen aloittamista. Tuki maksetaan jälkikäteen hakemuksen ja toteutuneiden kustannusten perusteella yhdessä tai avustuspäätöksen mukaisessa useammassa erässä. Liikenne- ja viestintävirasto voi myöntää valtionavustusta enintään 100 prosenttia rajapinnan toteuttamisesta, kuitenkin enintään 15 000 euroa. Rajapinnan toteutuksen kustannuksiin sisältyvää arvonlisäveroa ei korvata.

Tukea voidaan myöntää vain, jos rajapintojen toteutukseen ei ole myönnetty muuta avustusta julkisista varoista. Tukea ei myönnetä tiettyjen tukimuotojen toteutamisesta sisämarkkinoille soveltuviksi perussopimuksen 107 ja 108 artiklan mukaisesti annetussa komission asetuksessa (EU) N:o 651/2014 tarkoitettulle vaikeuksissa olevalle yritykselle.

Tuen myöntämisessä on noudatettava Euroopan unionin toiminnasta tehdyn sopimuksen 107 ja 108 artiklan soveltamisesta vähämerkityksiseen tukeen annetussa komission asetuksessa (EU) 2023/2831 säädettyjä edellytyksiä.

Valtionapuviranomaisena toimii Liikenne- ja viestintävirasto.

Muutoin tukeen sovelletaan valtionavustuslakia (688/2001).

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 ja on voimassa 30 päivään kesäkuuta 2028.

Valiokunnan mietintö LiVM 9/2025 vp

Helsingissä 5.6.2025

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

varapuheenjohtaja Timo Furuholm vas

jäsen Pekka Aittakumpu ps

jäsen Marko Asell sd

jäsen Heikki Autto kok

jäsen Seppo Eskelinen sd

jäsen Petri Huru ps

jäsen Aleksi Jäntti kok

jäsen Vesa Kallio kesk

jäsen Marko Kilpi kok

jäsen Sheikki Laakso ps

jäsen Mats Löfström r

jäsen Jani Mäkelä ps

jäsen Pinja Perholehto sd

varajäsen Teemu Kinnari kok

varajäsen Johan Kvarnström sd

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Mika Boedeker